

Valvira

Lausunto

20.08.2021

V/21427/2021

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö hallinnon automaattisen päätöksenteon käyttöalaa ja läpinäkyvyyttä koskevista säännösluonnoksista

1. Automaattisen käsittelyn sallittu käyttöala

1.1. Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaa *oikeudellisesti*?

Säännös on riittävän selvä ja tarkkarajainen.

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

1.2. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaatoiminnassanne *automatisoitavien asiaryhmien* kannalta?

Emme tee automaattisia päätöksiä tai kysymys ei ole relevantti.

Perustelut ja lisätiedot:

Valvirassa ei tehdä tällä hetkellä automaattisia päätöksiä. Näkemyksemme mukaan ehdotetun lain muotoilu mahdollistaa automaattisen päätöksenteon yksinkertaisissa lupa-asioissa, joissa lupaedellytykset on säädetty niin selkeiksi, ettei niissä ole edellytysten täytyessä lainkaan harkintavaltaa.

Ehdotettua 25 a §:n 2 momenttia tulisi kuitenkin selkeyttää määrittelemällä, mitä hallinnon asiakkaalla tässä tilanteessa tarkoitetaan. Hallintolaissa asiakas-termiä on käytetty neuvonnan yhteydessä ja asianosainen-termiä silloin, kun kyse on ollut päätöksenteosta.

1.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Millaisia 2 momentin määritelmän mukaisia tilanteita tunnistatte toiminnassanne?

Valvira ei tunnista tällaista toimintaa.

1.4. Tulisiko myös muun kuin 2 momentissa tarkoitetun avustavan tai valmistelevan automaation käyttöä säännellä hallinto-oikeudellisesti?

Ei

Perustelut ja muutosehdotukset:

Kaiken avustavankin toiminnan säätely johtaa herkästi toiminnan kangistumiseen. Säättämistarpeita tulisi arvioida sitä mukaa, kun teknologia kehittyy.

1.5. Muut huomiot käyttöalasääntelystä:

Valvira haluaa nostaa esiin pykälän vaikutuksen viranomaisen hallinnon ja oman toiminnan organisointiin. Onko tämänkaltaisen säätelyn vaikuttavuutta arvioitu esimerkiksi siitä näkökulmasta, mikä merkitys sillä on julkishallinnon organisaation pyörittämiseen? Tuleeko esimerkiksi henkilöstöhallinnon päätöksentekotapoja muokata?

2. Oikeussuojakeinot

2.1. Ehdotettu 25 a §:n muotoilu mahdollistaa myös oikaisuvaatimuksen käsittelyn automaattisesti. Miten arvioitte ehdotusta tältä osin?

Oikaisuvaatimuksen automaattista käsittelyä ei tule sallia.

Perustelut ja muutosehdotukset:

Hakiessaan oikaisua asianosainen ilmoittaa olevansa tyytymätön tehtyyn ratkaisuun ja haluavansa käyttää oikeussuojakeinoja. Valviran näkemys on, että asianmukainen oikeussuojan toteutuminen oikaisuvaatimusvaiheessa edellyttää, että asian käsittelee virkamies.

2.2. Mitkä muut menettelyt toteuttaisivat tehokkaasti oikeussuojaa automaattisen päätöksenteon yhteydessä?

Esimerkiksi hallintolain 8 luvun säännökset virheen korjaamisesta.

2.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: mitä soveltamanne lainsäädännön oikeussuojakeinoja pidätte tässä yhteydessä tehokkaina ja miksi?

-

2.4. Muut huomiot oikeussuojakysymyksistä:

-

3. Tietosuoja

3.1. Miten arvioitte tätä koskevaa kantaa?

-

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

3.2. Tulisiko yleislakiin sisällyttää suojatoimia erityisiin henkilötietoryhmiin tai ns. valtiosääntöisesti arkaluonteisiin tietoihin (esimerkiksi sosiaalihuollon tarve) liittyen?

-

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

3.3. Muut huomiot tietosuojakysymyksistä:

-

4. Käsittelyn julkisuus ja läpinäkyvyys

4.1. Pidättekö ehdotettua lähestymistapaa oikeana?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Valvira kannattaa sitä, että automaattisesta käsittelystä kerrotaan päätöksessä.

Viime vuosina yhä useampi, yleensä teknologiseen kehitykseen keskittynyt, lakihanke on johtanut siihen, että viranomaisen on laadittava kuvaus. Vaikka niiden tavoitteet ja pyrkimykset ovat hyvät (avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen), lopputulemana on erilaisten kuvausten viidakko, jossa sekä organisaatioiden että asiakkaiden on vaikea pysyä perässä. Kuvaukset myös usein jäävät päivittämättä eivätkä ne sisällä ajantasaista informaatiota, kun henkilöt vaihtuvat, ja ne sisältävät merkittävältä osin päällekkäistä informaatiota. Valvira ehdottaakin, että virallisen kuvauksen sijaan, organisaatiolle asetettaisiin informoimisvelvoite esimerkiksi verkkosivujensa kautta. Kun otetaan vielä huomioon, että lakiehdotuksessa esitetään, että kuvaus olisi hyvin yleismaailmallinen, saavutettaisiin sama päämäärä yksinkertaisella verkkosivutekstillä. Asiakkaan on myös helpompi löytää ja lukea tällaista tekstiä, kuin erillistä PDF-muotoon pakattua kuvausta, joka on monimutkaiselta tuntuvan polun takana ja joka täytyy joko tallentaa omalle koneelle tai joka aukeaa erilliseen ikkunaan.

4.2. Kannatatteko lisätietojen antajaa koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 4 kohta)?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Automaattista päätöksentekoa hyödynnetään lähinnä massapäätöksenteossa. Kun päätös muodostuu automaattisesti ja pyrkimyksenä on, että ihmisen kädenjälki olisi siinä mahdollisimman vähäinen, on Valviran näkemyksestä mahdotonta määritellä, kenelle yksittäiselle ihmiselle voisi kuulua päivässä satojen päätösten osalta lisätietojen antajana toimiminen. Valvira kannattaa mallia,

jossa lisätietoja saa virastolta esimerkiksi tietystä sähköpostista tai tietystä puhelinnumerosta. Esimerkiksi Valvirassa on käytössä terveydenhuollon ammattihenkilöille terhikki@valvira.fi - sähköpostiosoite, johon laillistamista/nimikesuojausta hakevat terveydenhuollon ammattihenkilöt voivat esittää suoraan kysymyksiä. Sähköpostin lukeminen ja siihen vastaaminen organisoidaan sisäisesti niin, että hallintolain mukaiset velvoitteet täyttyvät.

4.3. Kannatatteko automaattisesta käsittelystä ilmoittamista koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 5 kohta)?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

On tärkeää, että asianosainen tietää, että päätös on tehty automaattisesti.

4.4. Kannatatteko ehdotusta hallintoasioiden automaattista käsittelyä koskevan kuvauksen julkaisemisesta?

Ei

Perustelut ja muutosehdotukset:

Ks. edellä. Kuvauksen sijaan riittävän kattava informointivelvoite esimerkiksi verkkosivuilla olisi käyttäjäystävällisempi sekä helpompi päivittää.

4.5. Millaisia tietoja automaattista käsittelyä koskevaan kuvaukseen tulisi sisältyä?

-

4.6. Muut julkisuutta ja läpinäkyvyyttä koskevat huomiot

-

5. Muut huomiot

5.1. Muut huomiot ehdotetusta sääntelystä

-

Henriksson Markus
Valvira

Lehtonen Niina
Valvira